

Paul Auster: Mies pimeästä | Maailmankirjat

VESA LAHTI

“Yö on vielä nuori, ja maatessani tässä vuoteessa katsoen ylös pimeyteen, pimeyteen, joka on niin musta että kattokin on näkymätön, alan muistella tarinaa, jonka aloitin viime yönä. Teen niin, kun uni ei tule. Makaan vuoteessa ja kerron itselleni tarinoita. Ehkä ne eivät johda juuri mihinkään, mutta niin kauan kuin olen niissä sisällä, ne estävät minua ajattelemasta asioita, jotka mieluummin unohtaisin. Joka tapauksessa ongelmanani on keskittyminen ja yhä useammin ajatukseni harhailevat pois tarinasta, jota yritän kertoa, niihin asioihin joita en halua ajatella. Mitään ei ole tehtävissä. Epäonnistun yhä uudelleen, epäonnistun useammin kuin onnistun, mutta sen ei tarvitse merkitä ettenkö yrittäisi parastani.” s. 2

August Brill, eläkkeellä oleva kirjallisuuskriitikko yrittää selviytyä uudesta unettomasta yöstä. Tämän yhden yön aikana tapahtuu asioita, jotka selittävät ja toisaalta jättävät selittämättä monimutkaisia kuvioita. Tätä mosaiikkia Brill rikkoo ja kokoaa yhä uudelleen. Hän sepittää itselleen tarinaa Yhdysvalloissa riehuvasta sisällissodasta. Se on paralleelikertomus tässä hetkessä tapahtuvan “todellisen maailman” kanssa. Kumpi on oikeampi? Uusi sisällissota voisi hyvinkin olla se mahdollinen maailma. Kertomuksen päähenkilön Owen Brickin elämä tunkeutuu hänen omaansa.

Talossa asuvat hänen tyttärensä Miriam ja tyttärentyttärensä Katya. Edellinen murehtii vielä avioeroaan ja jälkimmäistä kiduttavat ajatukset poikaystävänsä julmasta kohtalosta. Kolme unetonta henkilöä, jotka jakavat muistojen katkeruuden.

Brill tappaa ikävänsä Katyan kanssa katselemalla elokuvia. Kirjailija Austerin kiintymys elokuvaan heijastuu esimerkiksi pitkillä kuvauksilla Ozun Tokyo Storysta, Vittorio de Sican Polkupyörävarkaasta, Rayn Apun maailmasta ja Renoirin Suuresta illuusiosta. Erityisesti Ozun elokuva toistaa Austerin teemoja rakkaudesta, perhesuhteista ja välittämisestä. Auster välttää kuitenkin alleviivaamisen ja sentimentaalisuuden varsin tyylikkäästi.

Auster sanoo haastattelussa, että Man in The Dark on myös poliittinen kirja. Näin kieltämättä onkin. Osavaltioiden välinen taistelu on kannanotto Yhdysvaltain nykypolitiikkaan. Auster ilmaisee närkästyksensä Bushin vallankäyttöä vastaan. Ensimmäinen konflikti kohdataan kirjan alkusivuilla, jolloin Brill (oikeasti Auster itse) on toteamassa rotumellakan syntyä heinäkuussa 1967 Newarkissa. Poliitiikka ja väkivalta limittyvät. Saamme lukea julmia tarinoita; ensin natsisaksan keskitysleiriltä ja myöhemmin läheisesti perheen tragediiaan liittyvästä julmuudesta Irakissa.

Ennen kaikkea Austerin kirjassa on kyse vanhenemisestä, muistoista, rakkaudesta ja läheisyydestä. Merkittäviä asioita, joita kirjoittaja on käsitellyt useissa aikaisemmissa teoksissaankin. Man in The Dark liittyy kiinteästi Austerin edelliseen, vielä suomentamattomaan kirjaan Travels in The Scriptorium, jossa vanha mies viettää päiväänsä suljetussa huoneessa

yrittäen selvittää omaa identiteettiään. Syyllisyyden tunne latautuu ehkä vielä vahvempaan siinä kuin Brillin tarinassa. Tarinat kietoutuvat toisiinsa.

Yksinäisyys on eräs läpi koko Austerin tuotannon kantavista teemoista. Koskettavimmillaan kirjailija on teoksessaan Yksinäisyyden äärellä, jonka ensimmäisessä osassa hän piirtää isänsä muotokuvaa novellissa "Näkymättömän miehen muotokuva". Hän etsii isäänsä tämän tapojen ja mm. esineiden (Man in The Dark- kirjassa Katya ja Brill keskustelevat elokuvien elottomien esineiden merkityksestä tunteiden välittäjinä) avulla Onko kyseessä lainkaan sama mies, joka on helläsydäminen vuokranantaja ja jolle sisarenpoika on jopa läheisempi kuin oma poika tai tytär?

Isoisän murha avaa lukijalle vielä yhden näkökulman. Tässäkin taas yhtymäkohta Brillin perheeseen. August Brill on luonut oman tyhjyytensä. Hän sulkee maailman ulkopuolelleen ja keksii uusia. Alitajuisesti hän haluaa luopua tästä kaikesta, mutta lopulta hänen naisensa avaavat oven, josta aukeaa toinen tie. Owen Brick ei saa tehtävänsä koskaan suoritettua.

"Todellinen ja kuviteltu ovat yhtä. Ajatukset ovat todellisia, jopa ajatukset epätodellisista asioista. Näkymättömät tähdet, näkymätön taivas. Hengitykseni ääni, Katyan hengitys. Iltarukoukset, lapsuuden rituaalit, lapsuuden merkitys. Jos kuolen ennen kuin herään. Kuinka nopeasti kaikki tapahtuukaan. Eilen lapsi, tänään vanha mies, ja siitä tähän hetkeen, kuinka monta sydämenlyöntiä, kuinka monta hengenvetoa, kuinka paljon puhuttuja ja kuultuja sanoja? Kosketa minua, joku. Laita kätesi kasvoilleni ja puhu minulle.." s. 177

Brill on elänyt pitkän elämän, mutta kuinka hyvän sellaisen? Hän suree vaimonsa poismenoa, tekemiään virheitä, vääryyksiä. Hän murehtii toistenkin, koko perheensä puolesta. Katya lohduttaa häntä sanomalla, että älä vihaa itseäsi niin kovasti. Itse asiassa Brillillä on liian paljon ajateltavaa. Hän ei tiedä kuinka suhtautua omaan elämäänsä. Työ on sivuseikka. Toki kirjallisuus on tärkeää. Rakastaminen on vaikeaa, lähimmäisten huomioonottaminen. Teemme samat virheet yhä uudelleen oppimatta mitään edellisistä.

Sattumuksia Brooklynissa oli optimistinen teos. Sen perusamerikkalainen suhtautuminen maailmaan aidossa John Fordin hengessä antoi lukijalle aihetta uskoon paremmasta tulevaisuudesta. Se yhteisöllisyys, jolla Nathan ja kumppanit rakensivat uutta elämäänsä, toistuu August Brillin kertomuksessa. Kirjan viimeisillä sivuilla saamme tietää jotain uutta, ratkaisevaa ja Auster ei olisi oma itsensä, ellei hän jättäisi lukijaansa positiivisen toiveikuuden valtaan. "As the weird world rolls on." – toteavat Miriam ja Brill.

Toisaalta, mitä August Brill voi antaa toiselle ihmiselle, lähimmäiselleen, sukulaiselle, ystävälle? Vaimolleen hän ei voi antaa enää mitään. Siitä hän on katkera. Olisiko elämän voinut elää toisin? Tyttäreilleen ja tämän tyttärelle asiat ovat vielä hyvitetävissä. He ymmärtävät kyllä Brillä. Mitään ei ole menetetty. Yksinäisyys ja vanheneminen ovat pelottavia asioita. Ulkopuolinen maailma on väkivaltainen ja uhkaava. Periaatteessa vuosien ja vuosikymmenien myötä se ei ole muuttunut miksiäkään. Ja kun raapaisee pintaa ja katsoo näiden useiden toisiinsa nivoutuvien tarinoiden alle ja taakse, voi erottaa sen, mikä on Brillin elämäntarinan suhteen olennaista. Se mahdollinen maailma saattaa usein olla parempi kuin tämä mahdoton maailma, jossa elämme.

“Ei ole olemassa yhtä todellisuutta, korpraali. On monta todellisuutta. Ei ole olemassa vain yhtä maailmaa. On monia maailmoja ja ne kaikki ovat paralleleja toisiinsa nähden, maailmat ja antimailmat, maailmat ja varjomaailmat ja jokaisen maailman on uneksinut tai kuvitellut tai kirjoittanut joku toisessa maailmassa. Jokainen maailma on mielen luomus.”
s. 69

Paul Auster, Mies pimeästä (Man in the Dark) 2009